

AISA

Castella i Portugal es van repartir l'Atlàntic al Tractat d'Alcaçovas-Toledo (1479) intentant aïllar els catalans. El matrimoni d'Isabel i Ferran va crear una nova aliança, però per no trencar el tractat es va silenciar el paper de Catalunya en el descobriment.

¿Sabia el camí o el va trobar per atzar?

Misteriosament, Colom va encertar tant el camí d'anada al Nou Món com el de tornada, i tots dos eren diferents. La hipòtesi més estesa és que el futur almirall es va creuar a les Açores amb un navegant, únic supervivent d'una expedició per l'Atlàntic, que li va explicar els detalls de la travessia fins a les Índies abans de morir. També a Portugal, on es trobava l'Escola de Sagres, pioners de la navegació i hereus dels templers, Colom hauria pogut copiar (o robar) una carta marina del físic i astrònom florentí Paolo dal Pozzo Toscanelli –afirmava que es podia arribar a l'Àsia des de Portugal per l'Atlàntic–, que aquest va enviar al rector lisboeta Fernando Martins el 1474. La resta va ser fruit de lectures desordenades i de l'atzar. Colom, un autodidacte sense formació tècnica, va creure possible una ruta atlàntica cap a Orient perquè al confondre en els seus càlculs la milla àrab, més curta, amb la llatina va pensar que l'esfera de la Terra era menor. Va suposar que havia trobat un camí a les Índies i no un altre continent. Probablement ho va saber al final de la seva vida, però admetre-ho hauria invalidat el seu contracte amb els reis.

► La teoria, i també la polèmica, que Colom sabia on anava per endavant és antiga. Fra Bartolomé de las Casas, autor de la *Historia general de las Indias* (obra del segle XVI), i a través de la qual han arribat transcrits passatges del diari de l'almirall, va escriure: «**Ell tenia certesa que havia de descobrir terres i gent, com si personalment hi hagués estat (de la qual cosa certament jo no en dubto). Encara que va enganyar els mariners sobre la distància recorreguda durant el trajecte, sí que els va dir la distància exacta fins al Nou Món a l'iniciar el viatge**». Urrestí s'estranya de la versió del savi llec en un home «d'extraordinaris coneixements de moltes coses que estan fora de l'abast d'un teixidor de Gènova» i que va completar una extraordinària biblioteca. El mateix autor recull la teoria que Colom hauria pogut realitzar un predescobriment el 1475. ¿Qui ho sap?

ELS CINC PECATS

El descobriment d'Amèrica no va poder esborrar una sèrie d'accions indignes que van enterbolir la figura de l'almirall.

Delictes a Portugal

El 20 de març de 1488, Joan II, rei de Portugal, va escriure a Colom en termes molt afectuosos i li va prometre que no seria capturat per les causes que tenia pendants. Avui encara es desconeix en quins tèrbols afers va estar

implicat, però hi ha consens entre els investigadors en el fet que quan va arribar a Castella des de Portugal fugia de la justícia lusitana. Al tornar de les Índies, va visitar els reis portuguesos abans que els catòlics, per la qual cosa alguns també l'acusen de ser espia lusità.

El premi robat

Rodrigo de Triana, Juan Rodríguez Bermejo segons altres fonts, va ser el primer a cridar terra al veure el Nou Món, a les dues de la matinada del 12 d'octubre de 1492. Els Reis Catòlics havien promès un gipó de se-

da i 10.000 maravedisos al més ràpid. Colom va reclamar el premi, argumentant que ell havia vist abans una mena de candeleta de cera. Era l'illa de Guanahani, a les Bahames. Diuen que Rodrigo o Rodríguez, dolgut, es va embarcar cap a l'Àfrica després del viatge.

Mare abandonada

Els 10.000 maravedisos del premi del descobriment –i una renda anual de 10.000 més– Colom els va donar per testament a Beatriz Enriquez de Arana, parenta de Torquemada i mare del seu segon fill, Hernando, en-

car que mai es van casar. Durant el segon viatge a Amèrica, el 1494, l'almirall va enviar el seu germà Bartolomé a casa de Beatriz perquè li prengués el nen, de 5 anys, i el fill que havia tingut amb la difunta Felipa Moniz, Diego, que estava a càrrec de la seva amant.

Governant tirà

El 1500, els Reis Catòlics van enviar un jutge a La Española, actual República Dominicana, per mediar entre Colom, que governava les Índies, i les famílies locals, farts dels abusos. El jutge va acusar Colom de tirania i el

va enviar cap a Castella amb grillons. Els Reis Catòlics van destituir el jutge, però no van tornar el Govern a Colom. Sí que li van encarregar una quarta expedició, però, quan malalt i amb les naus desballestades es va aproximar a La Española, li van denegar l'auxili.

Tractant d'esclaus

El 1494, Colom va enviar 500 indis a Castella per ser venuts com a esclaus, pràctica que ja portaven a terme al Nou Món. Els Reis Catòlics la van prohibir i van dictar lleis sobre el tracte als indígenes. Eren gent

hospitalària que es pensaven que els descobridors venien del cel, per això volien tenir records seus. Així, van canviar el seu or per picarols o collarets barats de vidre. Els colons es divertien prestant-los les seves espases i veient com es tallaven a l'agafar-les pel tall.

¿Més pròxim a Isabel o a Ferran?

El rei Ferran el Catòlic va autoritzar inscriure al sepulcre del descobridor: «**A Castella i a Lleó, nou món va donar Colom**». La seva dona Isabel es va empenyar per sufragar l'expedició a les Índies, però alguns crítics sostenen que ho va fer per pagar l'ocupació de Granada. «**Sens dubte, s'entenia millor amb Isabel que no pas amb Ferran**», explica Varela. Els dos anys que Colom va sobreviure a la reina, morta el 1504, els va passar seguint la cort itinerant de Ferran perquè reconegué els seus drets, sense èxit. En això hi devia tenir alguna cosa a veure el seu fracàs com a governant (els seus excessos van causar sublevacions i el 1500 va ser destituït i tornat a Espanya encadenat); el fet que s'havia trencat el monopoli a les Índies i Colom, per tant, era prescindible, i el fet que el rei estava ocupat a rebre la seva filla Joana, que havia de regnar a Castella, i el seu gendre, Felip el Bell, amb qui no sintonitzava.

► Segons alguns autors, Colom es va entendre millor amb Isabel però va negociar amb la corona catalanoaragonesa, que dirigia el rei Ferran i que funcionava al marge de Castella en un sistema que es podria considerar federal. I va poder ser, com l'historiador peruà Luis Ulloa (Lima, 1869 - Barcelona, 1936) ja va apuntar en la seva tesi, publicada el 1927, perquè Colom era català i el rei Ferran era el seu interlocutor lògic. Això explicaria que fos «estranger» a Castella i que mai demanés carta de naturalesa, és a dir, que no es nacionalitzés. Bilbeny afegeix que les Capitulacions de Santa Fe, el document que comprometia el marí i els reis, segueixen fil per randa les formes del dret català. Varela contesta que també les de Portugal, d'on Colom hauria pogut prendre'n model. En el summun del recargolament, l'estrangeria de l'almirall va ser l'argument utilitzat pel rei Ferran per invalidar el contracte que donava privilegis a Colom i els seus descendents sobre les Índies.

El cas és que qui surt a la foto és la reina Isabel. El terme *Colomgate* serveix a Verdera per aventurar una explicació:

Fa 150 anys vam tenir un somni i avui més de 10 milions de clients decideixen fer-lo realitat cada dia

Amb Gas Natural, alguna cosa canvia a la vida de milions de persones. Perquè confien en el suport d'una empresa avalada per més de 150 anys d'experiència. Una companyia en continu creixement i amb una presència internacional cada cop més gran. Una institució on milers de persones comparteixen un somni i treballen amb un sol objectiu: el benestar. I aquest somni, millorar la vida de milions de persones, s'està complint. Gràcies a tothom.

